

Jaarverslag 2020

Gemeentelijke Erfgoedcommissie

*Detail van
een zeventiende-eeuwse
kaart van Alblasterdam.
De vroegste bebouwing
concentreert zich bij de Dam
en bij de dijk langs de Noord.
Opvallend is dat de kerk niet
bij de bewoningskern staat,
maar op afstand langs de
Alblas. De weg ernaar toe zal
later de Kerkstraat worden.*

Links zijn twee wielen te zien: het Lammetjeswiel en wellicht een nog niet ingepolderd Rijzenwiel.

1. Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag van de Erfgoedcommissie van Alblasterdam 2020. Gebruikelijk schrijft de voorzitter het voorwoord voor het jaarverslag. Dit heeft onze voorzitter Aat Klompenhouwer vanaf de oprichting van de Erfgoedcommissie altijd met veel enthousiasme gedaan.

Met verslagenheid heeft de commissie afscheid moeten nemen van haar voorzitter nadat hij op 25 september is overleden. Aat was een zeer betrokken en deskundige voorzitter van de commissie en hij droeg het cultureel erfgoed van de gemeente Alblasterdam een zeer warm hart toe.

De commissie heeft geen nieuwe voorzitter aangewezen; het voorzitterschap rouleert.

De voltallige commissie wenst u hierbij veel leesplezier bij het jaarverslag over 2020.

2. Taken van de Erfgoedcommissie

Wettelijke taak

De Erfgoedcommissie heeft tot taak het adviseren van burgemeester en wethouders op verzoek of uit eigen beweging over de toepassing van de Erfgoedwet, de Erfgoedverordening Alblasserdam 2013 en het erfgoedbeleid in de meest ruime zin van het woord.

Daaronder vallen ook zaken en/of aspecten met cultuurhistorische waarden in met name het beschermd dorpsgezicht van de gemeente Alblasserdam.

De taken zijn dan wel vastomlijnd, de praktijk is dat bepaald niet. Binnen de kaders bestaan er vele nuances. Niets veranderlijker dan een monument. Herbesteding, restauratie, kleine en grote verbouwingen en duurzaamheidseisen houden oude gebouwen continu in beweging en maken ze op hun geheel eigen wijze up to date voor de 21^e eeuw. Dit vraagt om een zorgvuldige afweging tussen de historische en monumentale waarden van een gebouw en zijn omgeving en de aanpassingen die nodig zijn voor een voortdurend gebruik door de eeuwen heen.

Soms lukt het om snel tot overeenstemming te komen met de eigenaar/architect en aannemer, andere keren is meer overleg nodig om een middenweg te vinden waarin het oude gebouw en de nieuwe functie recht gedaan worden.

2020 was het coronajaar. Dat betekent dat vanaf maart de commissie voornamelijk online heeft vergaderd; een enkele keer kon de commissie, met in achtneming van de coronaregels, in Landvast vergaderen. Er kwamen kleine en grote projecten voorbij, zoals de ontwikkeling en herbesteding van Mercon Kloos, het pandje Biggelmee en de voortgang en afronding van het gemeentehuis en de herontwikkeling van het plein. Ook online werd er gewoon gediscussieerd over ontwerpkeuzes en afweging van ingrepen en consequenties voor historische waarden. **Tot op detailniveau** werden er gesprekken gevoerd over de kleuren van houtwerk, gevels en (de kleur van) dakpannen, wel of niet dubbel glas of een extra venster in de zijgevel.

3. De leden van de Erfgoedcommissie en hun functies

De Erfgoedcommissie bestaat uit een vertegenwoordiger van de Welstandscommissie, een vertegenwoordiger van de plaatselijke Historische Vereniging en overige leden die de vakdisciplines monumentenzorg en architectuur/bouwhistorie vertegenwoordigen.

Leden:

De leden zijn

De heer A. Klompenhouwer, voorzitter en lid namens de Historische Vereniging

De heer H. Lakerveld, lid, restauratiearchitect, deskundig op het gebied van restauratietechnieken

mevrouw I. Douwes, welstandsgedelegeerde, Adviseur bij Dorp, Stad en Land, architect

Mevrouw C. Weijs, lid, bouwhistoricus gemeente Dordrecht

Mevrouw K. Koppers, lid, deskundig op het gebied van restauratie en herbestemming, architect

Secretaris en ambtelijke ondersteuning, maar geen lid van de commissie: mevr. C. Corbeau, adviseur Ruimtelijke Ontwikkeling en Cultuurhistorie

De commissie heeft afscheid genomen van de heer G. van Es. Gerrit heeft vanaf de oprichting van de gemeentelijke erfgoedcommissie-zitting gehad in de commissie. Met name bij de verbouwing van het gemeentehuis heeft hij een enthousiaste rol als rondleider door het gebouw gehad.

Mevrouw Koppers is benoemd als opvolger van de heer Van Es en is welkom geheten in de eerste vergadering van 2020

4. Feiten en cijfers

Vergaderingen

Grote commissie

De voltallige commissie heeft in 2020 7 x vergaderd. De vergaderingen zijn in principe openbaar, tenzij het gaat om consulterend vooroverleg. Er zijn net als vorig jaar veel besloten vergaderingen geweest, omdat principeverzoeken niet in openbaarheid worden behandeld, aangezien het een aftasten is van de mogelijkheden van de voorgenomen ontwikkeling. Vaak zijn belanghebbenden nog niet gekend en gaat hem om een eerste verkenning. Plannen worden vaak nog aangepast in deze fase.

Kleine commissie

De kleine commissie, bestaande uit de welstandsgedelegeerde en een afgevaardigde van de Erfgoedcommissie, vergadert ééns per twee weken om kleinere zaken af te doen, omdat bijvoorbeeld een wettelijke termijn daartoe aanleiding geeft of waarvan de uitkomst bij voorbaat al vaststaat. Bij twijfel wordt het plan alsnog geagendeerd voor de "grote" voltallige commissie.

In 2020 is veel vaker dan in 2019 vergaderd in de kleine commissie. De kleine commissie kwam 16 x bij elkaar. De verslagen en de adviezen van de kleine commissie worden achteraf bekrachtigd in de eerstvolgende voltallige commissie.

Kosten

De totale externe kosten van de advisering over 2020 bedragen € 15.779.19. Het bedrag bleef binnen het daartoe gestelde budget van € 19.400,-.

5. De adviezen die zijn uitgebracht

Algemeen

De taak van de Erfgoedcommissie is om advies uit te brengen op ingebrachte initiatieven. In de loop van de jaren is gebleken dat ontwikkelaars de commissie goed weten te vinden in een vroeg stadium. Het stadium waarin de plannen nog weinig concreet en bovendien nog vertrouwelijk zijn. Vaak is de omgeving nog niet betrokken omdat nog niet bekend is of plannen haalbaar blijken te zijn. De commissie waardeert het in een zo vroeg mogelijk stadium aan tafel te mogen zitten om te proberen een waardevolle bijdrage te leveren aan de totstandkoming van een goed plan, waarin de cultuurhistorische aspecten zijn gewaarborgd en tot hun recht komen. Dit voorkomt dat de commissie een plan in een definitieve fase slechts kan goed- of afkeuren.

Gevolg van het bovenstaande is dat een aantal onderwerpen die zijn behandeld in de Erfgoedcommissie nog niet in dit openbare jaarverslag terug zijn te vinden. Als de vooroverlegfase is afgerond zullen de plannen in hun definitieve vorm alsnog formeel aan de commissie worden voorgelegd.

Beschermd dorpsgezicht

Vijf jaar na de inwerkingtreding van het beschermd dorpsgezicht is een evaluatie opgestart. Het onderzoekscentrum Drechtsteden sprak met alle betrokken spelers uit het veld. Van architecten en ontwikkelaars tot het college van burgemeester en wethouders, de Historische Vereniging, de Erfgoedcommissie en Stichting de Groene Long. De bewoners in het gebied zijn gevraagd een enquête in te vullen. Doel van de evaluatie was om te zien of de doelen die destijds zijn gesteld ook werkelijk zijn gehaald.

Rapportage BAAC

Het doel van het beschermd dorpsgezicht is versterking van de cultuurhistorische identiteit van Alblasserdam. Gelet op de historische structuur van de gemeente en in aansluiting op de door de Monumentencommissie gemaakte kaart komen daarvoor in aanmerking de historische dijklinten langs de Noord en de Alblas en delen van het direct aansluitende gebied.

Uit de evaluatie is gebleken dat degenen die daarnaar zijn gevraagd aangeven dat het doel is gehaald.

Klaren 3 juni 2020

Beschermd dorpsgezicht behaalt doel

ALBLASSERDAM • Het in 2013 ingevoerde beschermd dorpsgezicht helpt het karakter van Alblasserdam te behouden en is tegelijk een goede basis voor nieuwe (bouw)ontwikkelingen. Dat blijkt uit een evaluatie die is uitgevoerd door het Onderzoekscentrum Drechtsteden (OCD). Daarmee is het doel van het beschermd dorpsgezicht behaald.

Om tot deze conclusie te komen hield het OCD een enquête onder bewoners binnen het beschermd dorpsgezicht en sprak met betrokken partijen zoals Stichting De Groen Long, de Historische Vereniging West-Alblasserwaard en ontwikkelaars.

Eén van de aanbevelingen is nog wel het vergroten van de bekendheid van het beschermd dorpsgezicht. Wij bekijken hiervoor momenteel de mogelijkheden. "Het is jammer dat nog te weinig mensen bekend zijn met het beschermd dorpsgezicht. Ons dorp heeft zulke waardevolle plekken en biedt zoveel op het gebied van cultuurhistorie en erfgoed, dat moeten we doorgeven aan volgende generaties", zegt wethouder Dorien Zandvliet.

Het beschermd dorpsgezicht bestaat grofweg uit de dijklinten langs de Noord en de Alblas en delen van het direct aansluitende gebied. Het gaat dan om het landschap, bijvoorbeeld oeverwallen en dijken, om bebouwing en om plekken waar landschap en bebouwing elkaar versterken.

Sommige delen hebben een zeer hoge waarde zoals het gebied rond de Dam en de Haven, rond het Lammetjeswiel,

rond het Rijzenwiel-Scheepsbouwplein en de polder Souburgh. Hier vallen de waarden van bebouwing, landschap, zichtlijnen en/of het industrieel verleden samen. Andere delen in het gebied zijn minder hoog gewaardeerd, maar horen onlosmakelijk bij het geheel.

In het beschermd dorpsgezicht bevinden zich naast rijks- en gemeentelijke monumenten ongeveer 334 beeldbepalende panden. Deze panden en hun karakteristieke kenmerken zijn be-

schreven en gedocumenteerd. Bij het vaststellen van het beschermd dorpsgezicht zijn deze waardevolle panden als beeldbepalende zaak aangewezen. De bescherming gaat niet zo ver als bij monumenten, maar het is de bedoeling dat het beeldbepalende uiterlijk behouden blijft.

De Erfgoedcommissie ziet erop toe dat in de praktijk rekening wordt gehouden met het beschermd dorpsgezicht. De commissie kijkt mee met

alle plannen die niet passen in het beschermd dorpsgezicht. Huis eigenaren en projectontwikkelaars gaven in de evaluatie aan dat het overleg met de cultuurhistorische specialisten van de Erfgoedcommissie vaak een inspiratiebron is en hun plannen ten goede komt.

Bovendien buigt de Erfgoedcommissie zich over iedere sloopaanvraag in het beschermd gebied om invloed te kunnen hebben op wat er voor terug komt.

• De pastorie aan het Cortgene valt ook onder het beschermd dorpsgezicht.

FOTO: GEMEENTE ALBLASSERDAM

Cortgene 2

Het gemeentehuis is gerenoveerd. Dit jaar is in de commissie gesproken over de bemonsterlijsten van het gebouw en het plein.

De commissie heeft geadviseerd over de vorm, grootte en materialisering van het plein. De nadruk lag op de materialen, omdat vooral die de kwaliteit van het plein zullen bepalen.

Vinkenpolderweg 24, aanpassing beeldbepalend pand

De eigenaren willen een complete dakrenovatie uitvoeren waarbij de schoorstenen verwijderd worden. De erfgoedcommissie concludeert dat de twee schoorstenen aan de voorzijde behoren bij de karakteristiek van de woning. Het zou zonder deze elementen een verarming van het beeld betekenen.

De volgende (voor)ontwerpbestemmingsplannen zijn voorgelegd aan de commissie
Oost-Kinderdijk nabij 9, de Bockhorn

Afbeelding 1: Begrenzing plangebied

Afbeelding 9: Voorgevel nieuwe situatie

Oost-Kinderdijk Baas en Jonker

Het plan betreft een herontwikkeling aan de dijk, Oost-Kinderdijk 137-143 (Baas). Op het achter terrein worden 18 vrijstaande villa's gepland (Kassen Jonker).
Op 12 mei en 21 juli worden de schetsplannen besproken. In 2019 zijn de plannen in de initiatieffase reeds voorbij gekomen. Op basis van de toen gemaakt opmerkingen en gesprekken met de omwonenden zijn de plannen aangepast en uitgewerkt.
Voor het woningblokje aan de dijk vraagt de commissie aandacht voor de uitstraling aan de achterzijde, het parkeren en de aansluiting van het plan op dat van de villa's (Kassen Jonker). In het aangepaste plan van 21 juli is de achterzijde aangepast, er is meer geleding ontstaan door de toevoeging van een balkon aan deze zijde en heeft het pand een betere uitstraling gekregen. De

commissie vraagt nog wel aandacht voor de grote glaspartij van het trappenhuis. In het trappenhuis blijft dag en nacht licht branden dat, door haar ligging aan de dijk, in de verre omtrek zichtbaar is. Voor de vrijstaande woningen op het terrein Kassen Jonker wordt een nadere uitwerking gepresenteerd met een landschappelijk plan, met een centraal middengebied (hofje), groene daken, en veranda's als overgang van openbaar naar privé terrein. In het plan zijn 4 type woningen opgenomen. De commissie is in grote lijnen positief over het plan. Zij vraagt aandacht voor een enkele woningtype dat minder passend is in de landelijke omgeving van Alblasterdam. Het plan oogt erg vol. Erg is een ambitie om een groen landschappelijk gebied te maken maar door de hoeveelheid woningen is er een groot risico dat dat niet lukt door de hoeveelheid auto's, en toekomstige aanbouwen. Tevens wordt kritisch gekeken naar de parkeeroplossing en de uitwerking van de oevers van de kavels.

In het aangepaste plan van 21 juli zijn de woningtypen landelijker geworden waarbij de woningen in het centrum van Alblasterdam als referentiebeeld zijn gebruikt. De parkeerplaatsen worden omzoomd met een haag en bij alle woningen wordt een fruitboom gepland bij de entree om te zorgen dat het gebied een groene uitstraling behoudt. Aan de toegevoegde waterpartij aan de achterzijde van de woningen komen natuurvriendelijke oevers met wilgen. Daarnaast zijn er maatregelen getroffen in het bestemmingsplan om te zorgen dat de ruimte tussen de woningen niet kan worden volgebouwd met vergunningsvrije bouwwerken.

De commissie concludeert dat de massa is verminderd en de landschappelijke inpassing is verbeterd en is positief over het plan.

(Mercon) Kloos

Mercon Kloos kreeg in 2021 een nieuwe eigenaar die een aangepast plan voorlegde. Dat voorziet in meer woningen; de plannen voor een hotel/restaurant en museum komen te vervallen. De commissie had in eerdere overleggen aangegeven veel belang te hechten aan een bakstenen vakwerkmuur. Deze bleek na technisch onderzoek te slecht om te behouden. De nieuwe eigenaar is er wel in geslaagd om diverse elementen van het industriële gebouw te behouden en in de nieuwbouw een zichtbare nieuwe plek te geven. Bij de loodsappartementen heeft de architect een goed plein voorzien dat refereert aan de industriële uitstraling. De commissie heeft ook daarin meegedacht én haar waardering uitgesproken voor de creatieve oplossingen. Zo is het gelukt om de contour van het gebouw zoveel mogelijk te handhaven in het nieuwe ontwerp. De spanten krijgen een nieuwe functie in de binnentuin, de voeten van de spanten worden aangelicht. Wellicht kan één van de spanten nog dienen als constructie voor een aan de noordzijde te plaatsen geluidscherm. De commissie pleit voor behoud van het stoere karakter en hergebruik van authentieke elementen. Het moet er niet te netjes worden en hoeft geen nieuwe stad te worden.

De commissie is akkoord met de hoofdopzet en ziet in de komende bouwperiode nog de nodige ontwerpuitdagingen voor de woonblokken en de groene invulling tussen de woonblokken.

Afbeelding 2.8.: Loodsappartementen gezien vanaf de dijk, met de te behouden staalconstructie van de Merconhal (bron: Van Aken architecten)

Een greep uit de openbare agendapunten waarover de commissie mocht adviseren

- Reconstructie Kerkstraat
- Plantageweg 2, keermuur, aanleggen grondkering
Hiervoor heeft de commissie ter plaatse de situatie bekeken. Het talud van de kering was in de jaren '90 van de 20^e eeuw al een keer aangepast, maar deze is aan herstel toe.
- Molen Souburgh, SIMAV, erfafscheiding
- Sloopmeldingen Mercon Kloos
Voor enkele van de aanwezige industriegebouwen op het Mercon Kloos terrein is de aanvraag voor sloop positief beoordeeld. Het betreft hier in eerste instantie de zuidelijk gelegen gebouwen, waar in de toekomst een 8-tal ruime villa's gebouwd zullen worden. De langgerekte loodsen zijn gedocumenteerd en daarmee wordt de historie van deze locatie vastgelegd.
- Boenstoepen Vinkenpolderweg
- Aanvraag aanpassing beeldbepalend pand Oost-Kinderdijk 353
- Dam 24 inrichting terras en tijdelijke kiosk Hotel van Krimpen
Het grand café aan de Dam heeft de mogelijkheid gekregen om het terras uit te breiden over de straat naar de Dam zelf; op het plateau over het water. Dit is lager gelegen dan de weg en wordt voorzien van losse inrichting met tafels, stoelen en parasols. Met de eigenaar en deskundige is veelvuldig gesproken over een mobiele bar. Deze bar zou geplaatst moeten worden ter hoogte van het sluiswachtershuisje, waarmee het voor de erfgoedcommissie van groot belang was om een zorgvuldige afstemming te maken.
- Terras nabij Cortgene 2
- Trap van Haven naar Kraanbaan, vergroten bereikbaarheid Parkeerterrein
- Wijzigen van de pui Dam 73. Voor de winkelpanden aan de Dam is sprake van een zekere eenheid, zowel in de indeling van de puien als in kleur en materiaalgebruik. Door het toepassen van glas blijft een transparant gevelbeeld behouden.
- Definitief advies Wabo aanvraag West-Kinderdijk 179
- Verlanding Oosteromse Wiel
- Cortgene 115, aangepast plan aanbouw serre
- Van Eesterensingel; Diverse kleine bouwplannen
Dit betreft merendeels het aanpassen van de bestaande kap met een nokverhoging naar de achterzijde en dakkapel aan de voorzijde. Aandachtspunt is hierbij steeds het behoud van de structuur van het woningenblok met de gemetselde schoorstenen en het behoud van de bestaande kopgevel door het iets terugplaatsten van de opbouw bij de nokverhoging. Aanbouwen bij de eindwoningen worden steeds voorzien van dezelfde materialen als de woningen.
- Kranen
- Van een scheepswerf in Vlissingen is een torenkraan beschikbaar gekomen voor overname. De erfgoedcommissie is verheugd over deze mogelijkheid. Het vervoer, de plaatsing en het onderhoud brengen kosten met zich mee en er wordt door de gemeentelijke instanties gekeken naar een locatie waar deze bij kan dragen aan het behoud van de historie van Alblasserdam als dorp van scheepbouwers.
- Projectvoorstellen erfgoedlijn waterdriehoek

Besloten werden de vooroverleg agendapunten behandeld

Ontwikkelingen aan de/het

- Kortland
- Ds. Toesplein
- Fop Smitstraat
- Oost-Kinderdijk
- Parallelweg
- Pijlstoep
- Polderstraat
- Vinkerpolderweg
- West Kinderdijk
- Wipmolenterrein